

Nr 66

Av herr Lorentzon m. fl., om samordning och utveckling av skogs-
näringens forskningsarbete.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 185 1964 om lokaliseringspolitiken (s. 180) heter det bl. a.:

En avgörande förutsättning för en fortsatt snabb standardstegring är att vårt näringsliv anpassas och utvecklas efter det moderna samhällets krav. Ny teknik, nya produktionsprocesser och nya varor kommer att skapa nya företag och marknader.

Den svenska skogsindustrien, dvs. papper och trävaror, har under långa tider svarat för större delen av vårt lands exportvolym och inkomst men har under senare år mer och mer trängts tillbaka av verkstadsindustriens produkter. Detta framför allt beroende på att den svenska verkstadsindustrien utvecklats på ett helt annat och effektivare sätt, speciellt då det gäller forskningen. Även om det inom den svenska skogsindustrien försiggår en omfattande forskning är denna inte på långt när i nivå med utvecklingens krav och sysslar mest med gradvisa förbättringar av redan existerande metoder. Det gemensamma utnyttjandet av forskningsrön är inte på långt när utbyggt. Man slår svartsjukt vakt om de forskningsresultat som uppnåtts i de egna laboratorierna. Vissa bolag bedriver ingen egen forskning alls utan bygger helt på sin massproduktion.

I Pappersindustriarbetarförbundets tidskrift SIA har man i en rad artiklar ägnat den skogligen forskningen stort intresse. I en intervju i nr 7 1965 av tidningen hävdar professor Börje Steenberg, föreståndare för träforskningscentrums papperstekniska avdelning och för tekniska högskolans institution för pappersteknik, att skogsindustrien satsar alldeles för litet på forskning trots att den har stora möjligheter därtill. Detta framgår även ur bilagan till långtidsutredningen där Jan Wallander i »Framtidsperspektiv för svensk industri» påpekar följande: För forskning och utveckling beräknade på förädlingsvärdet går endast 1,1 procent för massa-, pappers- och wallboardindustrien, 0,8 procent för sågverks- och träindustrien men 15,3 procent för elektrotekniska industrien, 7,7—13,2 procent för övrig verkstadsindustri, 5—6,4 procent för plast- och kemiska industrien. De senare industrierna satsar sålunda 5—15 gånger så mycket på forskning och utveckling som skogsindustrierna.

Enligt samma nummer av SIA kan situationen även belysas på annat sätt:

Av alla forsknings- och utvecklingspengar, som satsades här i landet år 1959 inom industrien kom 84 procent på metall- och kemiska industrien, men

endast tre procent på skogsindustrien, dvs. trä-, massa-, pappers- och wall-board. Detta är onekligen märkliga siffror, som tyder på att vår stora, för vårt näringsliv och export så viktiga industri negligeras och nedvärderas.

Professor Steenberg, som enligt SIA torde vara den bland vårt lands forskningschefer som har den bästa översikten över skogsbranschen i sin helhet, påpekar att det saknas en integrerad branschorganisation för hela skogsindustrien, vilket finns i andra länder och att forskningssidan saknar en gemensam organisation. Vad man kan kritisera trä- och skogsforskningen för, hävdar professor Steenberg, är att den mest sysslar med gradvisa förbättringar av redan existerande metoder. Däremot saknas det *djärva* experimenterandet som kan leda till *radikalt nya idéer och produkter*.

Ett av de råmaterial som ännu inte blivit utnyttjat är *ligninet*. Ärligen rinner det bort i våra vattendrag eller bränns ungefär 12 miljoner ton av denna råvara, eftersom oljan i dag är det billigaste råmaterialet för den kemiska-organiska kemien. Vi lever således i det materiella slöseriets tidevarv, där industriutsläppen av lut, massa m. m. förorsakar skador på vattenbestånden, gör fisken hälsovadlig och förorenar luften, för att nu inte tala om den samlade ekonomiska förlusten av att dessa produkter inte tillvaratages och blir förädlade. I en artikel i tidningen SIA nr 17 1965 heter det bland annat:

Cellulosaindustrien utvinner ungefär hälften av virkesmängden i form av papperscellulosa, medan den andra hälften — efter utvinning av tallolja, hartser, terpentin, alkohol o. dyl. — till 80 procent förbränns i fabrikerernas ångcentraler. Och ändå innehåller dessa avfallslutar utgångsämnen för olika kemiska produkter i sådan mängd, att man räknar med att de kunde ge *mer än dubbelt större* marknadsvärde än den cellulosa som är huvudprodukten inom vår skogsindustri...

I Norge framställer en cellulosafabrik en fjärdedel av världens vanillinbehov. I Amerika framställs som biprodukter skunningsmedel bl. a. för olje- och cementindustriens behov. Denna fabrikation lönar sig så bra att kollegerna där påstått att förbränningen av avfallslutar i Skandinavians cellulosafabriker är ungefär lika klokt som att elda med dollarsedlar.

Detta att exempelvis ligninet inte utnyttjas inom den kemisk-tekniska industrien är en nationalförlust av ofantliga dimensioner. Här bör ett intensifierat forskningsarbete sättas in. Brist på pengar kan inte få åberopas lägga hinder i vägen. Skogen är en produkt av värdebeständig karaktär som rätt skött aldrig sinar. En intensifierad forskning inom skogsindustriens område och efter tidsenliga linjer skulle ge möjligheter till en mera differentierad skogsindustri och därigenom även ökade sysselsättningsmöjligheter.

Detta förutsätter dock att skogsbolagen och staten, som också driver

skogsindustrier, satsar mera på forskningen. Skogsbolagen borde i eget intresse avsätta en viss del av sin årliga vinst för just detta ändamål, vilket vore en insats som på längre sikt skulle vara en synnerligen lönande investering. Då skogen är en av Sveriges största och i längden viktigaste naturtillgång är det en samhällelig angelägenhet att den skötes och utnyttjas på ett rationellare sätt än vad hittills varit fallet. För att möjliggöra detta är det nödvändigt att samhället griper in och skaffar sig ett ökat inflytande över denna viktiga näringsgren.

Den privata skogsindustrien som under en följd av år inhöstat jätteprofiter på sin massaproduktion bygger nu ut sin kapacitet. Man räknar med en väsentlig ökning av papperskonsumtionen. Denna utbyggnad sker jämsides med strukturrationalisering och tekniska förbättringar med ett väsentligt minskat antal sysselsatta som resultat. Samtidigt som den kraftigt ökade produktionen ger växande vinster försiggår en omfattande kapitalexport och byggande av massafabriker i Kanada. Skogsindustriens arbetare tillhör fortfarande låglönegrupperna i vårt land och erhöll ingenting av exempelvis de 65 miljoner kronor rationaliseringsvinster som SCA gjort sedan år 1961 efter vilken tid 3 200 arbetare bortrationaliserats.

Dessa uppenbara missförhållanden inom den svenska skogsindustrien gav Svenska pappersindustriarbetarförbundets avdelning nr 17 i Kramfors anledning att i en motion till förbundskongressen sommaren 1965 fästa kongressens uppmärksamhet på de otidsenliga förhållandena. I motionen heter det bl. a.:

Som bekant har den privata företagsamheten inte kunnat klara folkförsörjningen i Norrland. Exporten från denna del av landet gäller fortfarande i stor utsträckning råvaror och halvfabrikat. De stora profiterna på exempelvis pappersmassa har gjort att de privata bolagen inte ägnat den träkemiska forskningen det intresse, som ur samhällets synpunkt hade varit det fördelaktigaste . . .

I stället för att avsätta tillräckligt kapital för en vidareutveckling av den norrländska råvaran-skogen, har dessa storbolag gjort sig skyldiga till en omfattande kapitalexport . . . En avancerad forskning skulle säkerligen skapa fram nya konsumtionsvaror ur skogen som råvara.

Avdelningen hemställde att kongressen måtte besluta att framföra till statsmakterna . . . »att vill de privata skogsbolagen inte inordna sig i förhållanden som bäst är ägnade att gagna samhället och folket, bör frågan om förstärkning av skogsindustrien ställas på dagordningen».

Efter diskussion beslöt kongressen att tillställa regeringen och LO ett uttalande i frågan.

Den här berörda frågan om en omfattande träkemisk forskning är givetvis inte endast ett norrländskt problem utan gäller för skogsindustrien i hela landet.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår vi,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om
en utredning om samordning och utveckling av skogsnä-
ringens forskningsarbete i enlighet med vad i denna motion
anförts.

Stockholm i januari 1966

Gustav Lorentzon

Helmer Holmberg

Sven Hector

Axel Jansson

C.-H. Hermansson

Henning Nilsson

Nr 67

Av herr Hamrin i Kalmar, om *statligt stöd åt zigenare vid skol-
eller yrkesutbildning.*

(Lika lydande med motion nr 36 i Första kammaren)

Stockholm den 18 januari 1966

Mac P. Hamrin
i Kalmar